

## Temeljne razvojne silnice pedagoške znanosti na Slovenskem

FRANCE STRMČNIK

Od pisnega prispevka se bom odmaknil tematsko in tukaj predstavil vpliv Masaryka na slovensko pedagoško misel in na šolstvo predvsem pred prvo svetovno vojno in med obema vojnoma. Splošna ugotovitev je lahko, da v tem obdobju Masaryk na slovensko pedagogiko in na šolstvo ni imel izrazitejšega vpliva. Zakaj ne? Prvič zato, ker se Masaryk s profesionalnimi pedagoškimi in šolskimi problemi ni veliko ukvarjal. Ko ga je Radovan Krivic, dober poznavalec Masarykove misli, leta 1910 v pedagoški reviji *Popotnik* predstavil kot pedagoga o njem ni imel veliko povedati.

Masaryk pa je bil velik kot vzgojitelj v tistem obče prosvetljenem vzgojnem in vizionarskem pomenu, kakršnemu se ne more pravzaprav izogniti noben velik duh. In učitelji ter mladi ljudje, ki so našli stičišče z Masarykovimi pogledi, so jim navdušeno sledili. Pred prvo svetovno vojno se je za Masarykove nazore še najbolj navduševalo narodnoradikalno dijaštvo s svojim glasilom "Omladina". Verjetno je vplivala nanj tudi poslanica slovenski mladini "Kaj hočemo", ki so jo leta 1901 izdali pristaši Masaryka v Ljubljani. Ta list se je pogosto skliceval na Masarykove ideje. Ob Masarykovi 60.-letnici je že omenjeni Radovan Krivic izčrpno orisal njegove duhovne in znanstvene zasluge. Toda komaj dve leti kasneje so v istem listu o Masarykovem "misijonstvu" pisali zelo kritično, češ da ni vse zlato, kar se sveti. V tem času so masarykovcem med mladimi veliko bolj konkurirale radikalnejše preporodovske, socialnodemokratske in tudi marksistične ideje. To še posebej velja za učiteljski naraščaj v raznih združenjih in še zlasti v drugi polovici 20-ih let, ko je na ljubljanskem učiteljskišču že partijsko deloval Edvard Kardelj.

Kar zadeva Masarykov vpliv na samo pedagoško teorijo, pred prvo svetovno vojno ni mogel biti velik, ker pač tudi slovenske pedagoške misli ni bilo kaj prida. Ta se je začela razvijati šele po prvi svetovni vojni, med obema vojnoma. V tem obdobju so se izoblikovale štiri smeri pedagoške misli, in sicer krščanska pedagogika, kulturna pedagogika, reformna pedagogika in socialno kritična pedagogika. Toda nobena izmed omenjenih ni našla večjih stičišč z Masarykom, da ne rečem, da so bile nekatere z njim pravzaprav v nasprotju. Kar zadeva katoliško pedagogiko, na čelu katere je bil Aleš Ušeničnik, so bili zanj Masarykovi versko reformni pogledi, ki so temeljili na socialnem in verskem izročilu Jana Husa in Komenskega, povsem nesprejemljivi. Podobno, vendar z nasprotnih filozofsko ideoloških pozicij velja za socialno kritično pedagogiko, ki se je pri nas sredi 30-ih let razvijala predvsem pod imenom Učiteljski pokret. Ti pogledi so bili izrazito levičarsko usmerjeni pod močnim vplivom marksizma, tudi komunistične partije, tako da za to smer Masaryk spet ni bil privlačen. Veliko manj sporen bi bil Masaryk za kulturno pedagogiko, na čelu katere sta bila Karl Ozvald in Stanko Gogala, če se ne bi Masaryk v korist angleškega in francoskega pozitivizma tako kritično vedel do nemške klasične filozofije, kajti le-ta, zlasti Heglovo razumevanje evolucije pozitivnega duha, je bila temeljna podlaga kulturne pedagogike. Še najmanj sporen je bil Masaryk za reformno pedagogiko. Pri nas se je razvijala predvsem v okviru takojmenovane delovne pedagogike oziroma delovne šole, katere središče je bila pedagoška centrala v Mariboru, na čelu katere je bil vse obdobje zelo napreden in zaslužen pedagog Gustav Šilih. G. Šilih se je med šolanjem na ljubljanskem učiteljskišču

že pred prvo svetovno vojno kot funkcionar naprednega dijaštva gotovo dobro seznanil z Masarykom. Poleg tega je to pedagoško združenje vzdrževalo pristne stike s čehoslovaškim šolstvom in učiteljstvom. Zakaj se potemtakem Masarykovih idej ni bolj oprijela pedagoška centrala? Delno najbrž zaradi tega, ker si je to društvo prizadevalo ostati nadstrankarsko in nepolitično. Glavni razlog pa je najbrž v tem, da je namenjala pedagoška centrala teoretičnim filozofskim vprašanjem pedagogike sorazmerno malo pozornosti, Masaryk pa še manj didaktiki, metodiki in drugim bolj praktičnim šolskim vprašanjem, s katerimi se je centrala, torej to društvo predvsem ukvarjalo. Pedagoška centrala in Masaryk sta nekako hodila drug mimo drugega, čeprav sta najbrž le v maločem nasprotovala. Na začetku omenjena hipoteza, da Masarykovi nazori v slovenski pedagogiki niso glasneje odmevali je prej ko slej utemeljena, pa sem prepričan, da bodo ti nazori veliko bolj aktualni v sodobni pedagoški misli, kot so bili v zgodovinski.